
**ДРАМАТУРГІЯ
КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ ст.**

Моріс Метерлінк

Блакитний птах

Дійові особи

Мати Тіль.
Тільтіль.
Мітіль.
Фея Бериліюна.
Хліб.
Вогонь.
Вода.
Молоко.
Цукор.
Пес.
Киця.

Душа Світла.
Години.
Батько Тіль.
Бабуся Тіль.
Дідусь Тіль.
Брати та сестри Тіль
(П'єро, Робер, Жанетта, Мад-
лен, П'єретта, Полін, Рикетта).
Дерева.
Тварини.
Ніч.

Привиди, Страхіття, Сон, Смерть, Хвороби, Нежить, Таємниці, Зірки, Запахи тощо.

Діти Блакиті.

Король Дев'яти Планет.

Закоханий.

Закохана.

Час.

Ненароджений братик. Найтовстіше Блаженство.

Інші Товсті Блаженства (Блаженство Володіти, Блаженство Вдоволеного Честолюбства, Блаженство Пити, Коли Вже Не Відчуваєш Спраги, Блаженство Їсти, Коли Вже Не Відчуваєш Голоду тощо).

Маленькі Блаженства.

Ватажок Домашніх Блаженств.

Інші Домашні Блаженства (Блаженство Доброго Здоров'я, Блаженство Чистого Повітря, Блаженство Любити Батьків, Блаженство Небесної Блакиті, Блаженство Лісу, Блаженство Сонячних Днів, Блаженство Весни, Блаженство Вечірніх Заграв, Блаженство Бачити Схід Зірок, Блаженство Дощу тощо).

Великі Радощі (Радість Справедливості, Радість Доброти, Радість Виконаної Праці, Радість Любити тощо).

Материнська Любов.

Сусідка Берленго.

Дівчинка.

<...>

Дія перша

Картина перша

Хижка лісоруба

На сцені відтворено інтер'єр простої сільської, але не вбогої хижки лісоруба. Коминок під дашком, у якому дотлівають дрова. Кухонне приладдя, шафа, діжа, дзигарі з вагадлом, веретено, вмивальник тощо. На столі світиться лампа. По обидва боки від шафи, згорнувшись клубочком, поснули **Киця** й **Пес**. Між ними — велика біло-блакитна цукрова голова. На стіні — кругла клітка з горлицею. У глибині сцени — двоє вікон

із зачиненими зсередини віконницями. Під одним із вікон — лава. Ліворуч — вхідні двері з великою клямкою. Праворуч — інші двері, драбина на горище, а також двоє дитячих ліжок, а в головах, на стільцях, — старанно згорнений одяг.

Коли піднімають завісу, **Тільтіль** і **Мітіль** міцно сплять по своїх ліжечках. **Мати Тіль** наостанок поправляє ковдру, нахиляється до дітей, хвильку дивиться, чи сплять вони, підкликає рукою **Батька Тіль**. Він визирає з-за дверей. Мати Тіль підносить до вуст пальця, щоб не порушував тишу, і, загасивши лампу, навшпиньках виходить у двері праворуч. Якусь мить на сцені темно, а тоді у шпаринки віконниць потроху просочується світло, й у кімнаті яснішає. Лампа на столі засвічується сама собою. Схоже, діти прокинулись і повсідалися на ліжках.

Тільтіль. Мітіль?

Мітіль. Тільтілю?

Тільтіль. Ти спиш?

Мітіль. А ти?..

Тільтіль. Та ні! Не сплю — я ж із тобою балакаю...

Мітіль. Вже Різдво, еге ж?..

Тільтіль. Та ні ще. Різдво — завтра. Та Коляда нам цього року нічого не принесе...

Мітіль. Чому це?..

Тільтіль. Матуся казала, що не змогла піти за нею в місто. Та вона прийде на той рік...

Мітіль. А той рік, це довго?..

Тільтіль. Таки чимало... Та цієї ночі вона прийде до багатих дітей...

Мітіль. А-а!..

Тільтіль. Поглянь!.. Мати забула свою лампу!.. А що, коли...

Мітіль. ?..

Тільтіль. Ми встанемо...

Мітіль. Але ж не можна...

Тільтіль. А нікого ж нема... Бачиш віконниці?..

Мітіль. Ой, як вони сяють!..

Тільтіль. То святкові вогники.

Мітіль. А де ж свято?

Тільтіль. Навпроти, в багатих діток. У них є різдвяна ялинка. То ми зараз відчинимо віконниці...

Міті́ль. А хіба можна?

Ті́льті́ль. Звісно, можна. Ми ж одні... Чуєш? Музика!.. Ну ж бо, вставай!..

Діти встають із ліжок, підбігають до одного з вікон, залазять на лавку й відчиняють віконниці. Кімнату заливає яскраве світло. Діти захоплено дивляться у віконце.

Ті́льті́ль. Видно все!

Міті́ль (*зайнявши на лавці незручне місце*). Я не бачу...

Ті́льті́ль. Сніг іде!.. Он дві карети й шестеро коників!..

Міті́ль. Звідти вийшло дванадцять хлопчиків!

Ті́льті́ль. Дурненька... То дівчатка...

Міті́ль. Таж вони у штанцях!..

Ті́льті́ль. Наче ти тямиш!.. І не штовхайся так!..

Міті́ль. Я тебе не чіпаю.

Ті́льті́ль (*зайнявши всю лавку*). Зайняла тут усю лавку...

Міті́ль. Але мені зовсім нема місця!..

Ті́льті́ль. Тихо! Видно ялинку!..

Міті́ль. Яку ще ялинку?..

Ті́льті́ль. Таж різдвяну!.. А ти дивишся на стіну!..

Міті́ль. Я дивлюсь на стіну, бо нема місця...

Ті́льті́ль. (*вступивши їй трохи місця на лавці*). Ось!.. Вистачить?.. Вона найкраща!.. На ній стільки свічок!.. Стільки!..

Міті́ль. А хто ж це там так грюкає?..

Ті́льті́ль. Грають музику.

Міті́ль. Вони розлючені?..

Ті́льті́ль. Ні, але, мабуть, дуже стомлені.

Міті́ль. Ще одна карета, з білими кіньми!..

Ті́льті́ль. Тихо!.. Краще дивись!..

Міті́ль. А що це там таке золоте висить на гілках?..

Ті́льті́ль. Таж іграшки, звісно!.. Шабельки, рушниці, солдатики й гармати...

Міті́ль. А ляльки там теж є?.. Скажи!..

Ті́льті́ль. Ляльки?.. Ні, то дурня... Вони в таке не бавляться...

Міті́ль. А що там на столах?..

Ті́льті́ль. Пиріжки, фрукти, тістечка з кремом...

Міті́ль. Я раз куштувала тістечко, як була ще маленька...

Ті́льті́ль. Я теж. Воно смачніше за хліб, але тістечок завжди замало...

Мітіль. Але ж там їх не замало... їх там повен стіл... Вони їх усі поїдять?..

Тільтіль. Та звісно. А що ж, дивитися на них?..

Мітіль. Чому ж вони не їдять одразу?..

Тільтіль. Бо не голодні...

Мітіль (*вражена*). Не голодні?.. Чому це?..

Тільтіль. Бо їдять, коли їм заманеться...

Мітіль (*недовіжливо*). Щодня?..

Тільтіль. Так кажуть...

Мітіль. А вони все поїдять?.. Хіба вони не дадуть?..

Тільтіль. Кому?..

Мітіль. Нам...

Тільтіль. Вони ж нас не знають...

Мітіль. А коли попросити?..

Тільтіль. Так не роблять.

Мітіль. Чому це?

Тільтіль. Бо не можна.

Мітіль (*плескає в долоні*). Ой! Які ж вони гарні!..

Тільтіль (*у захваті*). Всі сміються! Сміються!..

Мітіль. А малята танцюють!..

Тільтіль. Так! Так!.. Затанцюймо й собі!..

З radoщів вистрибують на лавці.

Мітіль. Ой! Як весело!..

Тільтіль. Їм дають пиріжки!.. І їх можна брати!.. Вони їдять! Їдять! Їдять!..

Мітіль. І найменші теж!.. По два, по три, по чотири!..

Тільтіль (*не чується з radoщів*). Ой! Яка смакота!.. Смакота!.. Смакота!..

Мітіль (*підраховуючи уявні пиріжки*). Мені дали дванадцять!..

Тільтіль. А мені вчетверо більше!.. Та я з тобою поділюся!..

У двері хижки постукали.

Тільтіль (*одразу ж принишк. Злякано*). Хто це?..

Мітіль (*перестрашена*). Тато!..

Вони не відчиняють, тож видно, як велика клямка сама собою з рипом піднімається, і до кімнати ввходить бабця в зеленій сукні й червонім очіпку. Вона горбата, кульгава, одноока, спирається на костур, ніс у неї зійшовся з підборіддям. Не важко здогадатися, що це — **Фея**.

Фея. У вас тут є Співуча Трава чи Блакитний Птах?..

Тільтіль. Трава в нас є, та вона не співає...

Мітіль. Тільтіль має птаха.

Тільтіль. Я не можу його віддати...

Фея. Чому це?..

Тільтіль. Бо він мій.

Фея. Це, звісно, поважна причина. То де він, той птах?..

Тільтіль (*показуючи на клітку*). У клітці...

Фея (*почепила окуляри й розглядає птаха*). Твій птах ні до чого мені, бо не досить блакитний. Доведеться вам розшукати того, що мені потрібен.

Тільтіль. Та я й гадки не маю, де він...

Фея. Я теж. Тому й треба його шукати. У крайнім разі обійтися без Співучої Трави я ще змогла б, однак Блакитного Птаха знайти необхідно. Я шукаю його для онуки — вона дуже хвора.

Тільтіль. А чим?..

Фея. Незрозуміло. Вона хоче бути щасливою...

Тільтіль. Он як!..

Фея. Ви хоч знаєте, хто я?..

Тільтіль. Ви трохи нагадуєте нашу сусідку, пані Берленго...

Фея (*зненацька розсердившись*). Анітрохи не нагадую!.. Жодної схожості!.. Яке неподобство!.. Я — Фея Бериліона.

Тільтіль. А! Дуже раді...

Фея. Треба рушати зараз же!

Тільтіль. А ви підете з нами?..

Фея. Це неприпустимо. Вранці я поставила вариво, й щоразу, як мене немає більше години, воно википає... (*Вказуючи спершу на стелю, потім — на коминак і, врешті, — на вікно*). Звідки ви хочете вийти? Звідси, звідти чи звідти?..

Тільтіль (*боязко показує на двері*). Я волів би вийти звідти...

Фея (*знову гнівається*). Це неприпустимо! Яка обурлива звичка! (*Вказуючи на вікно*). Ми вийдемо звідси... Ну ж бо!.. Чого ви чекаєте?.. Мерщій одягайтесь!.. (*Діти хутко вдягаються*). Я допоможу Мітілю...

Тільтіль. У нас немає черевиків.

Фея. Байдуже. Я дам вам чарівного капелюшка. А де ж ваші батьки?..

Тільтіль (*показуючи на двері праворуч*). Там. Вони сплять...

Фея. А дідусь із бабусею?..

Тільтіль. Померли...

Фея. А менші брати й сестри є?..

Тільтіль. Так, є. Троє братиків...

Мітіль. І четверо сестриць...

Фея. Де ж вони?..

Тільтіль. Також померли...

Фея. Хочете їх побачити?..

Тільтіль. Ще б пак!.. Негайно!.. Покажіть їх нам!..

Фея. Я ж їх не ховаю в кишені!.. Однак все складається якнайліпше: ви стрінете їх у Країні Спомину на шляху до Блакитного Птаха. Повернете ліворуч на третьому перехресті. Що ви тут робили до мого приходу?..

Тільтіль. Ми бавились у піріжки.

Фея. У вас є піріжки?.. Де ж вони?

Тільтіль. В палаці багатих діток... Погляньте... Там так гарно!..

Тягне Фею до вікна.

Фея (*при вікні*). Так їх їдять інші!..

Тільтіль. Так... Але ж нам усе видно...

Фея. І ти на них не сердися?..

Тільтіль. Чого б це?

Фея. Бо вони все поїдять самі. Як на мене, дуже погано, що вони з тобою не діляться...

Тільтіль. Та ні, вони ж багаті... Ох, як у них лепсько, еге ж?..

Фея. Не краще, ніж у тебе.

Тільтіль. Пхе!.. У нас так темно, затісно, та й піріжків нема...

Фея. Скрізь однаково — ти просто недобачаєш...

Тільтіль. Е, ні, я дуже добре бачу, в мене прекрасний зір. Я бачу, котра година на церковному годиннику, а татко — ні...

Фея (*знову незнацька розсердившись*). Кажу ж тобі: ти нічого не бачиш!.. От який я маю вигляд?.. Якою я тобі здаюся?.. (*Тільтіль зніяковіло мовчить*). То як? Відповідай! От я й дізнаюся, чи добре ти бачиш... Вродлива я чи бридка?.. (*Тільтіль і далі розгублено мовчить*). Не хочеш відповісти?.. Юна чи стара?.. Рум'янощока чи блідолиця?.. А може, в мене горб?..

Тільтіль (*запопадливо*). Та ні ж бо, ні, він зовсім невеличкий...

Фея. А з виразу твого обличчя, здається, величезний... Ніс у мене гачком, а ліве око виколоте?..

Тільтіль. Ні-бо, ні, я не казав цього... А хто це вам його виколов?..

Фея (*ще дужче драбуючись*). Таж воно не виколоте!.. Нечемо! Нікче-мо!.. Воно ще гарніше за інше: більше, ясніше, кольору небесної блакиті... А моє волосся ти бачиш?.. Воно золотиться, мов стигла пшениця!.. Або наче золоті самородки!.. Таке густе, що й голові важко... Розсипається навсбіч!.. Поглянь на руки! Бачиш його?.. (*Виймає з-під капелюшка два рідкі пасемця сивого волосся*).

Тільтіль. Так. Я бачу кілька волосинок.

Фея (*обурена*). Кілька волосинок?.. Снопи!.. Віхті!.. Оберемки!.. Золоті потоки!.. Я знаю: люди звичайно кажуть, що нічого того не бачать!.. Але ж ти, гадаю, не належиш до цих сліпих злюк?..

Тільтіль. Ні, ні. Я добре бачу ті пасемця, що виглядають...

Фея. Але ж треба з не меншим завзяттям бачити й інші, приховані... Які дивні ці люди... Відтоді, як феї вимерли, вони нічого не бачать і навіть про це не здогадуються... Добре, що при мені завжди те, що ладне засвітити згаслі очі... А що це я виймаю з торбинки?..

Тільтіль. Ой! Який гарненький зелений капелюшок!.. А що ж це блищить отам, на пряжці?..

Фея. Величезний Діамант, що повертає зір...

Тільтіль. Он як!..

Фея. Атож. Спочатку вдягаєш капелюшка, потім легесенько повертаєш Діаманта: от хоч би й так, ліворуч. Зрозумів?.. Він натискує на нікому незнану гулю в голові, й ти бачиш по-справжньому...

Тільтіль. А це не боляче?..

Фея. Аніскілечки, адже він чудодійний... Ти відразу ж побачиш суть речей, як-от душі Хліба, Вина, Перцю...

Мітіль. І душу Цукру теж?..

Фея (*знову зненацька розсердившись*). Авжеж!.. Ненавиджу безглузді запитання!.. Душа в Цукру так само цікава, як і душа в Перця. Оце й усе, чим я могла вам допомогти у пошуках Блакитного Птаха... Звісно, Летючий Килим або Перстень-Невидимка вам стали б у пригоді більше... Та я згубила ключ від шафи, де їх зберігаю... А! Ледь не забула!.. (*показуючи на Діамант*). Поглянь! Як тримати його так, а потім — трішечки повернути, побачиш Минуле... Ще один легкий оберт — і побачиш Майбутнє... Це все цікаво, корисно, до того ж Діамант не зчиняє і найменшого шуму...

Тільтіль. Але ж тато його забере...

Фея. А він його не побачить! Ніхто не зможе побачити Діаманта, поки він у тебе на голові... Хочеш спробувати?.. (*Одягає Тільтілю на голову зеленого капелюшка*). Тепер поверни його... Ще один оберт — і...

Щойно Тільтіль повертає Діаманта, як довкола всі речі зненацька напрочуд змінюють подобу. Стара Фея раптом обертається на чарівну красуню-принцесу; каміняччя, з якого збудовано хижку, якнайкоштовніше ясніє, іскриться, виграє-виблискує синню сапфірів. Нехитрі меблі в хатинці теж оживають і кращають: дерев'яний столик поводить гідно й шляхетно, начебто він — із мармуру. Циферблат на дзигарях, мружачись, лагідно й добросердо всміхається; дверцята ж, за якими змигує туди-сюди вагадло, прочиняються, і звідти вистрибують **Години**. Вони, сміючись, беруться за руки і заводять танок під звуки казкової музики. Тільтіль, звісно, вражений. У нього вихоплюється вигук.

Тільтіль (показуючи на Години). Хто ці чарівні панни?..

Фея. Не бійся. То Години твого життя. Вони тішаються, що бодай на мить вивільнилися й опинились на видноті...

Тільтіль. А чому це стіни такі світлі?.. Хіба вони з цукру чи з коштовного каміння?..

Фея. Усі камені однакові, усі камені коштовні. Одначе Людина бачить лише деякі...

А феєрія триває і довершується. Душі чотирифунтових **Хлібців** у образі чоловічків, припорошених борошном, убраних у сорочки кольору хлібної скоринки, вилазять із діжі й вистрибують довкруг столу. Навздогін за ними, щойно вибігши з грубки, женеться, корчачись від сміху,

Вогонь, вбраний у трико барви сірки й цинобри.

Тільтіль. А це що за потвори?..

Фея. Не велике панство. Це душі чотирифунтових Хлібців, які, користаючись із настання Царства Істини, вилізли з діжі, де їм було затісно...

Тільтіль. А той великий червоний чортяка, від якого так тхне?..

Фея. Цить! Не так голосно! Це Вогонь... Він має препаскудну вдачу.

Феєрія ж на час розмови не вщухає. Киця й Пес, що спали собі, згорнувшись клубочками біля шафи, прокинувшись, одночасно зойкнули і зникли в люку. Замість них з'являються дві нові істоти: одна — в масці бульдога, інша — в масці Киці. Тієї ж миті чоловічок у масці бульдога (відтепер ми зватимемо його **Псом**) кидається до Тільтіля, душить його в обіймах, вкриває бурхливими й гучними цілунками, а жіночка в масці Киці (відтепер ми зватимемо її **Кицею**) чепуриться, підкручує вуса, вимиває руки і аж тоді підходить до Мітіля. Пес вистрибує, перекидаючи все довкола догори дригом, і загалом поводить нестерпно.

Пес. Мій боженьку!.. Добридень! Добридень, мій боженьку!.. Нарешті, нарешті я можу розмовляти! Мені стільки всього треба тобі розповісти!.. Марно я гавкав і метляв хвостом — ти не розумів мене!.. Але ж тепер!.. Добридень!.. Здоров був!.. Я люблю тебе! Люблю!.. Хочеш, я втну якесь диво!.. Хочеш?.. Хочеш, стану гопки?.. Хочеш, пройдуся догори ногами чи станцюю на линві?..

Тільтіль (до Феї). Хто цей пан із собачою головою?..

Фея. Невже не впізнав?.. Ти вивільнив душу Тіло!..

Киця (підходячи до Мітіля, спанськи недовіжливо простягає їй руку). Добридень, панночко... Ви сьогодні надзвичайна!..

Мітіль. Здрастуйте, пані... (до Феї). А це хто?..

Фея. Неважко здогадатись — тобі простягає руку душа Тілетти... Поцілуй її!..

Пес (відштовхуючи Кицю). І мене!.. Я теж хочу поцілувати боженьку!.. Я поцілую дівчинку!.. Я всіх зацілую!.. Чудово!.. Це вже гульнемо!.. Я налякаю Тілетту!.. Гав! Гав! Гав!..

Киця. Пане, я вас не знаю...

Фея (погрожуючи Псові чарівною паличкою). Зараз же вгамуйся!.. Як ні, ти на віки вічні поринеш у Мовчання...

А феєрія триває: веретено в кутку кімнати чимдуж обертається, тчучи прядиво з чарівних променів світла; в іншому куточку умивальник, перетворившись на осяйний водограй, виспіває тонюсіньким голоском і затоплює раковину потоками перлів і смарагдів. Звідти постає **душа Води** у подобі струмливої дівчини з розкуйовдженим волоссям. Вона відразу ж стає до боротьби з Вогнем.

Тільтіль. А хто ця мокра пані?..

Фея. Не бійся. Це Вода. Вона вийшла з крана...

Глек із молоком перекидається, падає зі столу додолу й розбивається. Із розлитого молока здіймається висока біла сором'язлива постать, яка, здається, боїться всього на світі.

Тільтіль. А хто ця полохлива пані в самій сорочці?..

Фея. То душа Молока розбила глечик...

Цукрова голова, що лежала біля шафи, росте, шириться, прориває паперову обгортку. Звідти випливає солоденька облудна істота, напівбіла-напівсиня і, догідливо всміхаючись, простує до Мітіля.

Мітіль (схвильовано). Що йому треба?..

Фея. Та це ж душа Цукру...

Мітіль (*заспокоївшись*). А в нього є льодяники?..

Фея. Повнісінько — у кишенях, та й пальці його — з льодяничків...

Зі столу падає лампа, з неї здіймається полум'я, обертаючись на сонцесяйну діву незрівнянної краси. На ній — довгий прозорий сліпучо-яскравий серпанок. Вона стоїть непорушно, наче в екстазі.

Тільтіль. Це королева!

Мітіль. Це Божа Матір!..

Фея. Ні, дітки, це Душа Світла...

А каструлі на полицях обертаються дзигами, шафа для білизни грюкає дверцятами й розгортає полотна кольору місячного та сонячного саява, між ними снується не менш ошатне ганчір'я й дрантя, що збігає з драбини, котра веде на горище. Аж ось хтось тричі сильно стукає в двері праворуч...

Тільтіль (*злякано*). Це тато!... Він почув нас!..

Фея. Поверни Діаманта!.. Зліва направо!.. (*Тільтіль рвучко повертає Діаманта*) Та не так швидко!.. Господи! Тепер запізно!.. Ти надто рвучко його повернув! Вони не встигнуть зайняти свої місця, і ми вскочимо у велику халепу...

Фея знову обертається на бабцю, стіни тьмяніють, Години повертаються до годинника, веретено зупиняється. Здіймається лемент і метушня. Вогонь несамовито бігає по кімнаті, шукаючи комина, а один із чотирифунтових Хлібців, якому не стало місця в діжі, перестрахавшись, голосить.

Фея. Що трапилось?..

Хліб (*у слюзах*). У ді-і-і-жі-і... нема-а-а-є бі-і-іль-ше... мі-і-ісця-я...

Фея (*зазирнувши до діжі*). Та ні ж бо, є... (*Відсуває інші хлібці, які повертаються на свої місця*). Ну ж бо! Мерщій посуньтесь!..

Знову — стукіт у двері.

Хліб (*у розпачі, марно намагаючись залізти до діжі*). Немає ради!.. Він з'їсть мене першим!..

Пес (*вистрибуючи довкола Тільтіля*). Мій Боженьку!.. Я ще тут!.. Я ще можу розмовляти з тобою! Я ще можу поцілувати тебе!.. Ще! Ще! Ще!..

Фея. Як, і ти?.. І ти ще тут?..

Пес. Мені пощастило... Я не встиг поринути в Мовчання, лядя люку зачинилася зашвидко...

Киця. І моя також... Що з нами буде?.. Це небезпечно?..

Фея. О Боже! Я мушу сказати вам правду: той, хто піде з дітьми, помре наприкінці мандрівки...

Киця. А той, хто не піде?..

Фея. Той проживе ще кілька хвилин...

Киця (до Пса). Мерщій! До люку!..

Пес. Ні! Ні!.. Я не хочу до люку!.. Я хочу піти з Боженькою!.. Я хочу весь час із ним балакати!..

Киця. Бовдур!..

Знову — стукіт у двері.

Хліб (ридма ридаючи). Я не хочу померти наприкінці мандрі-і-івки!.. Хочу зараз же повернутись до ді-і-іжі-і!.. Зараз же!..

Вогонь (весь час гасає по кімнаті, шиплячи від жаху). Я не знаходжу грубки!..

Вода (марно силкується зайти до крана). Я не можу ввійти до крана!..

Цукор (метушиться довкола паперової обгортки). Я розірвав паперову обгортку!..

Душа Молока (мляво й соромливо). Мого глечика розбито!..

Фея. Боже мій, які вони дурні!.. Дурні страхопуди!.. То ви вілієте й далі нидіти у своїх бридких коробках, люках і крахах замість вирушити з дітьми на пошуки Птаха?..

Усі (за винятком Пса і Душі Світла). Так! Так! Зараз же!.. Мій кран!.. Моя ді-і-іжа!.. Моя грубка!.. Мій люк!..

Фея (до Душі Світла, яка замислено дивиться на скалки лампи). А ти, Душе Світла, ти що скажеш?..

Душа Світла. Я піду з дітьми...

Пес (радісно гавкаючи). І я теж!.. Я теж!..

Фея. От і молодці! Зрештою, відступати тепер запізно. У вас вибору немає — ви всі підете з нами... Тільки ти, Вогню, не наближайся ні до кого, ти, Песику, не займай Киці, а ти, Водице, тримайся прямо й намагайся не бризкати на всіх!..

Чути сильний стукіт у двері праворуч.

Тільтіль (прислухавшись). Це знову тато!.. Цього разу він підвівся. Я чую його кроки!..

Фея. Вийдемо через оце віконце!.. Спершу підемо до мене — я вдягну належним чином усіх — і Тварин, і Речі, й Стихії... *(До Хліба).* Хлібцю, клітку для Блакитного Птаха понесеш ти... Стережи ж її... Мерщій! Мерщій! Не гаймо часу!..

Віконце раптом витягується і набуває форми дверей. Всі виходять. По тому вікно знову вирівнюється і, ніби ніде нічого, зачиняється. В кімнаті знову западає морок. Двері праворуч прочиняються, і звідти визирають обличчя **Батька й Матері Тіль**.

Батько Тіль. Та ні, все гаразд... То цвіркун...

Мати Тіль. Ти бачиш їх?..

Батько Тіль. Авжеж... Вони тихенько сплять...

Мати Тіль. Так, я чую їхнє дихання...

Двері зачиняються.

Завіса.

- Поміркуйте, чому дія починається напередодні Різдва.
 - Які деталі передають атмосферу бідності в домі дітей?
 - Поясніть причину, за якої Фея спонукала дітей до подорожі.
 - Прокоментуйте символічний смисл метаморфози, що відбулася з речами й тваринами.
-

Дія друга

Картина друга

У Феї

Розкішний передпокій палацу Феї Берилюни. Колони — зі світлого мармуру, із золотими та срібними капітелями, сходами, портиками, балюстрадами тощо.

Із глибини сцени праворуч із гардеробу Феї (кімната, звідкіль сиплються промені світла) виходять **Киця, Цукор і Вогонь**, вбрані у вишукані шати. Киця на свою чорну шовкову сорочку накинула легкий серпанок. Цукор вирядився в шовкову біло-блакитну сукню, а Вогонь — у довгу кармазинову мантию на золотій підкладці й капелюшок із барвистими китицями. Вони переходять усю сцену й опиняються на передньому плані, праворуч, під портиком, де їх збирає Киця.

Киця. Сюди. Я знаю всі закутки палацу... Феї Берилюні його залишив у спадок Синя Борода... Скористаймося з наших останніх хвилин свободи, поки діти й Душа Світла навідують онучку Феї!.. Я скликала вас сюди, щоб обговорити наше становище... Чи всі зійшлися?..

Цукор. Із гардеробної виходить Пес...

Вогонь. Хай йому грець! У що це він убрався?..

Киця. Він обрав ліvreю одного з лакеїв Попелюшки... Йому це дуже личить... У нього ж холопська вдача... Сховаймося за балюстрадою... Я його побоююсь... Краще б йому не знати, про що йтиметься...

Цукор. Нема ради... Він винюхав нас... Погляньте: разом із ним із гардеробної виходить Вода... Господи! Яка ж вона гарна!..

Пес і Вода долучаються до першої групи.

Пес (вистрибуючи). Ось і ми! Ось і ми!.. Які ми гарненькі! Погляньте! Які мережива! Яке гаптування!.. Щире — прецире золото!..

Киця (до Води). Це, здається, сукня Колір часу Ослячої шкіри?.. Вгадала?..

Вода. Атож, вона мені личила найбільше...

Вогонь (кріз зуби). Їй би ще парасольку...

Вода. Ви щось сказали?..

Вогонь. Та ні, нічого...

Вода. А мені почулося, що ви говорили про величезний червоний ніс, який я бачила цими днями...

Киця. Годі! Не сварімось! У нас є важливіші справи... Ми чекаємо тільки Хліба... Де ж він?..

Пес. Він там усе перевернув догори дригом у пошуках костюма...

Вогонь. Справді, з чималим червцем важко... Та й виглядає він по-дурному...

Пес. Врешті-решт він обрав оздоблений коштовностями турецький халат, ятаган і тюрбан...

Киця. Он він!.. Убрався в найкращий костюм Синьої Бороди...

Увіходить **Хліб** у щойно змальованому костюмі. Шовковий халат ледве зішшовся йому на череві. Однією рукою він тримається за руків'я ятагана, що висить на паску, а в іншій несе клітку для Блакитного Птаха.

Хліб (суне гоголем). То що?.. Як вам я?..

Пес (вистрибуючи докола Хліба). Який вродливець!.. Який дурило!.. Який вродливець!.. Який вродливець!..

Киця (до Хліба). Діти вже теж убрались?

Хліб. Авжеж. Пан Тільгіль обрав червону куртку, білі панчішки й сині штанці Хлопчика-Мізинчика... Щодо панни Мітіль, то вона вбралась у платтячко Гретель і черевички Попелюшки... Але найважче було вдягти Душу Світла!..

Киця. Чому це?..

Хліб. Фея вважає її такою гожою, що взагалі не схотіла вдягати!.. Та я від імені громади основних і високоповажних речей заперечив і зробив заяву, що за таких умов відмовляюся подорожувати з нею...

Вогонь. Їй узагалі треба купити абажура!..

Киця. А що ж відповіла Фея?..

Хліб. Вона кілька разів тріснула мене паличкою по череву й по голові...

Киця. І що ж?

Хліб. Мене відразу ж переконали ці аргументи, та наостанок Душа Світла таки вибрала шати кольору Місяця, які були на денці скриньки зі скарбами Ослячої шкіри...

Киця. Ну, годі вже правити теревені, в нас обмаль часу... Йдеться про наше майбутнє... Всі добре чули, що сказала Фея: наприкінці мандрівки скінчиться й наше життя... Отже, ми маємо докласти всіх зусиль, аби подорожувати якнайдовше... Але ж є ще дещо: маємо поміркувати над нашим становищем і над майбутнім наших дітей...

Хліб. Слава! Слава!.. Киця має рацію!..

Киця. То вислухайте мене... Всі присутні тут — Тварини, Речі й Стихії — мають душу, яку Людина ще не розгадала. Ось чому ми ще не втратили залишки незалежності. Та щойно Людина знайде Блакитного Птаха, вона побачить і збагне геть усе, а ми опинимось у неї в цілковитій залежності... Саме про це дізналась я від моєї давньої подруги Ночі, берегині таємниць Буття... Тож ми зацікавлені, щоби за будь-яку ціну Людина не знайшла Блакитного Птаха. Навіть якщо задля цього доведеться пожертвувати життям дітей...

Пес (обурено). Що це вона меле?.. Ану ж бо повтори!.. Я, либонь, не дочув?..

Хліб. Замовкніть!.. Вам не надано слова!.. Головою на зборах я...

Вогонь. А хто ж це вас обрав головою?..

Вода (до Вогню). Тихо!.. Це вас не стосується!..

Вогонь. Обходить... Теж мені велике цабе!..

Цукор (примирливо). Дозвольте!.. Не сварімось... Це питання дуже важливе... Передусім слід дійти згоди щодо заходів, яких ми маємо вжити...

Хліб. Я цілком згоден із позиціями Цукру й Киці...

Пес. Дурниці!.. Людина — над усе!.. Їй треба підкорятися й виконувати всі її накази... Лише в цьому — істина... Я тільки її визнаю... Хай живе Людина!.. Жити й умерти задля Людини!.. Людина — Бог!..

Хліб. Я цілком згоден із позицією Пса.

Киця (до Пса). Але ж ми наводимо певні аргументи...

Пес. А не треба жодних аргументів!.. Я люблю Людину, от і все!.. Якщо ви щось вчините проти дітей, я спершу перегризу вам горлянки, а тоді все їм розповім...

Цукор (солоденько). Дозвольте... Не варто аж так гарячкувати... Ви обоє в певній мірі маєте слухність... Завжди-бо є «за» і «проти»

Хліб. Я цілком згоден із позицією Цукру!..

Киця. Хіба ми всі: Вода, Вогонь, і навіть ви, Хлібе і Псе, не стали жертвами жадливої тиранії?.. Згадайте часи до появи деспота, коли ми всі вільно ходили Землею... Вода й Вогонь були єдиними володарями світу... Погляньте, на що вони перетворились!.. А ми, хирляві нащадки великих хижаків?.. Обережно!.. Не подаймо знаку... Я бачу: надходять Душа Світла й Фея... Душа Світла стала на бік Людини — то наш найлютіший ворог... Ось і вони...

Праворуч увіходять **Фея і Душа Світла**, за ними — **Тільтіль і Мітіль**.

Фея. Ну?.. Що це таке?.. Чому ви причаїлись у кутку, мов заколотники?.. Час вам рушати... Я вирішила: вашим поводитирем на час мандрівки буде Душа Світла... Ви всі коритиметесь їй, наче мені самій... Я передаю їй чарівну паличку... Діти сьогодні ввечері навідають померлих Дідуся з Бабусею... Ви ж виявите чемність і з ними не підете... Вони повечеряють із небіжчиками, а ви тим часом підготуєте все необхідне для завтрашнього тривалого переходу... Ну ж бо! Всі — по місцях! Рушаймо! <...>

-
- Поміркуйте, на що натякає драматург, використовуючи казкові образи в п'єсі.
 - Які погляди на Людину зіткнулися в наведеному уривку? Аргументуйте свою думку.
-

* * *

У Країні Спомину діти зустрілися з померлими Дідусем, Бабусею, братами й сестрами. Вони дізналися, що небіжчики прокидаються тільки тоді, коли про них згадують живі люди.

У Палаці Ночі Тільтіль і Мітіль зустрілись із Примарами, Хворобами, Війнами, Темними Духами, Страхіннями, Солов'їними Співами.

Опинившись у Саду Мрій, вони побачили блакитних птахів, але впіймати Блакитного Птаха їм не вдалося.

Потрапивши до Лісу, діти опинилися у небезпечному становищі: Древа поставилися до них по-ворожому, тому що їх батько-лісоруб, який знищив чимало дерев, і тепер вони вирішили стратити дітей, але Тільтіль повернув Діаманта, і діти були врятовані.

* * *

Дія четверта

<...>

Картина дев'ята

Сади Блаженств

Щойно підняли завісу, як на тлі Садів постає зала з високими мармуровими колонами, між якими, затуляючи глибину сцени, висять масивні пурпурові порт'єри. Архітектура й убранство зали нагадують щонайпишніші та якнайчутгевіші полотна майстрів венеціанського чи фламандського Відродження (Веронезе чи Рубенса). Скрізь — квіткові гірлянди, роги достатку, вази, статуї, френзелі й дорога позолота. Посеред сцени — важкий розкішний стіл із яшми та золоченого срібла, заставлений канделябрами, кришталем, золотим і срібним посудом, вишуканими стравами. За столом їдять, п'ють, горланять, співають, вимахують руками **Найтовстіші Земні Блаженства**. Дехто валяється на підлозі, хропе серед решток дичини, фруктів, перекинутих амфор і глеків. Блаженства — величезні, огрядні, червонопикі, вбрані в оксамит і парчу, обвішані перлами й коштовним камінням. Вродливі рабині раз у раз підносять їм всіляко оздоблені страви й пінисті напої. Гупає жартівлива груба музика, переважно з мідних інструментів. Сцена залита темно-червоним світлом.

Тільтіль із **Мітіль**, **Псом**, **Хлібом** і **Цукром** на передньому плані праворуч боязко горнутья до **Душі Світла**. **Киця** мовчки проходить справа у глиб сцени і, піднявши якусь темну завісу, зникає за нею.

Тільтіль. А хто ці товсті пани, що забавляються й уминають стільки смакоти?..

Душа Світла. Найтовстіші Земні Блаженства, це ж ясно як Божий день. Можливо (хоч і навряд), Блакитний Птах на якусь мить залетів до них. Тож не повертай іще Діаманта. Для годиться спершу оглянемо цю частину зали.

Тільтіль. А можна підійти до них?

Душа Світла. Авжеж. Вони не злі, але майже всі невиховані й до того ж непристойні.

Мітіль. А які в них тістечка гарні!..

Пес. А дичина! Ковбаски! А баранячі ніжки! А теляча печіночка!.. (Урочисто). У світах зроду-віку не було смакоти і краси над телячу печінку!..

Хліб. От хіба що замішані на пшениці чотирифунтові хлібці!.. Вони в них божественні!.. От уже ліпота! Ліпота!.. Вони товстіші за мене!..

Цукор. Даруйте! Даруйте!.. Але дозвольте, дозвольте мені!.. Звісно, я нікого не хочу образити, але ж не забувайте, що слава й окраса цього столу — саме солодощі, а ще насмілюся зауважити, що саме їхня пишнота й блиск затьмарюють усе — як у цій залі, так і в цілому світі...

Тільтіль. Вони так щасливо раюють!.. Галасують! Регочуть!.. Співають!.. Схоже, нас помітили...

Справді, з десяток Найтовстіших Блаженств підвелось з-за столу і, підтримуючи руками черева, перевальцем тюпають до дітей.

Душа Світла. Не бійся, вони дуже гостинні. Напевне, запросять тебе на обід... Але не згоджуйся, не приставай на їхні вмовляння, бо геть забудеш про своє призначення...

Тільтіль. Як це? Не скуштувати і найменшого тістечка?.. А вони ж такі смачнющі, свіжесенькі, посилені цукром, политі варенням... Скільки на них крему!..

Душа Світла. Вони шкідливі, вони позбавляють вольовитості. Треба жертвувати чимось... Обов'язок — над усе!.. Відмовся чемно, але рішуче. Ось вони!..

Найтовстіше Блаженство (*протягає Тільтілю ручищу*). Добридень, Тільтілю!..

Тільтіль (*здивовано*). То ви мене знаєте?.. А хто ви?..

Найтовстіше Блаженство. Я — Найтовстіше Блаженство, Блаженство Бути Багатим. Від імені моїх братів я прийшло просити вас і вашу родину вшанувати своєю присутністю нашу нескінченну учту. Ви потрапите до гурту найкращих представників істинно Товстих Земних Блаженств. Дозвольте вас познайомити з найголовнішими. Ось мій зять — Блаженство Володіти — оце, з черевцем, що нагадує грушу. А ось Блаженство Вдоволеного Честолюбства — в нього пухке та набундючене

обличчя. (Блаженство Вдоволеного Честолюбства зверхньо киває Тільтілю). Ось Блаженство Пити Коли Вже Не Відчуваєш Спраги та Блаженство Їсти Коли Вже Не Відчуваєш Голоду — вони близнюки й кульгають на обидві ноги. (Ті вітаються похитуючись). Ось Блаженство Нічого Не Знати — глуха тетеря — і Блаженство Нічого Не Розуміти — сліпе, мов кріт. Ось Блаженство Нічого Не Робити і Блаженство Спати Більше Аніж Потрібно. Руки в них наче хлібні м'якушки, а очі — мов персикове варення. Аж ось нарешті Заливний Регіт — у нього рот по самісінькі вуха, супроти цього Реготу всі безсилі... (Заливний Регіт вітається, пирскаючи сміхом).

Тільтіль (вказує на Товсте Блаженство, яке стоїть осторонь від інших). А он те, що не зважається підійти й стоїть спиною до нас?.. Хто це?..

Найтовстіше Блаженство. Не зважайте — воно зніжковіло, та йому незручно стати перед дитячі очі... (Бере Тільтіля за руку). Ходімо! Учта знову розпочинається!.. Вже вдванадцять сьогодні... Чекають лише вас... Чуєте вигуки?.. То бенкетарі підкликають вас!.. Я не можу познайомити вас із усіма, їх там сила-силенна... (Беручи дітей попідруки). Дозвольте провести Вас на почесні місця...

Тільтіль. Красно дякую, вельмишановне... Дорідне Блаженство... їй-бо, мені дуже жаль... Але це неможливо... поки що... Ми чимскоріш маємо ввіймати Блакитного Птаха. Ви раптом не знаєте, де він сховався?

Найтовстіше Блаженство. Блакитний Птах?.. Стривайте... А, так, щось таке пригадую... Колись мені про нього щось казали... Здається, він неїстівний... Так чи так, а за нашим столом його ніколи не подавали... Тож він жодної цінності для нас не має... Та не журіться тим — у нас безліч смачніших речей... Ось поживете серед нас, побачите, що ми тут робимо...

Тільтіль. А що ви робите?

Найтовстіше Блаженство. Ото тільки й роботи — нічого не робити... Жодної вільної хвилиночки... Весь час їмо, п'ємо, спимо. Самі клопоти...

Тільтіль. Та хіба ж це весело?

Найтовстіше Блаженство. Авжеж, весело... До того ж, на цій Землі немає інших розваг...

Душа Світла. Гадаєте, немає?..

Найтовстіше Блаженство (стиха до Тільтіля, вказуючи на Душу Світла). Хто ця молоденька нечема?..

Упродовж цієї розмови юрба Товстих Блаженств, нижчих у званні, вмовила Пса, Хліба і Цукор приєднатись до гулянки. Раптом Тільтіль бачить: ця трійця пліч-о-пліч із господарями їсть, п'є й несамовито горланить.

Тільтіль. Погляньте, Душе Світла! Вони всілись до столу!..

Душа Світла. Поклич їх назад! Це може кепсько скінчитись...

Тільтіль. Тіло!.. Тіло! Сюди!.. Ходи сюди негайно!.. Зараз же, чуєш?.. Цукре й Хлібе! А вам хто дозволив відходити від мене?.. Що ви там робите? Чи ви в мене спиталися дозволу?..

Хліб (із напханим ротом). А чи не міг би ти поводитися чемніше?..

Тільтіль. Що? То Хліб смів перейти зі мною на «ти»?.. Чи ти сказився?.. Гов, Тіло!.. То ти так мене слухаєшся? Ходи сюди! Гопки! Гопки! Чуєш?.. Мерщій!

Пес (упівголоса, з іншого кінця столу). Під час їжі я нічого не чую і нікому не корюсь...

Цукор (солодково). Вибачте з ласки своєї, пане, але ж ми не можемо ображати хлібосольних господарів наших...

Найтовстіше Блаженство. Ось бачите!.. Який чудовий приклад!.. Ходімо, чекають лише вас... Не приймаємо жодних відмовок... А можемо застосувати й трішечки силювання... Ну ж бо, Товсті Блаженства, допоможіть!.. Тягніть їх до столу силоміць, хоч-не-хоч, а ми таки їх уцасливімо!..

Усі Товсті Блаженства радо верещать, пустуючи й бавлячись, тягнуть дітей, а ті щосили відбиваються. Заливний Регіт стискає Душу Світла в міцних обіймах.

Душа Світла. Поверни Діаманта! Мерщій!..

Тільтіль виконує наказ Душі Світла. Сцену тут-таки заливає несказанно чисте й ніжне божественне рожеве світло. <...>

Тільтіль (споглядає втечу Товстих Блаженств). Яка гидота!.. Куди це вони тікають?..

Душа Світла. Господи-Боже!.. Вони зовсім утратили глузд!.. Шукають прихистку в Лих, та звідти їх навряд чи випустять.

Тільтіль (роззираючись довкола, зачудований). Ой!.. Який гарний сад! Який сад!.. Де це ми?..

Душа Світла. Там само... Змінилося лише бачення Тепер ми бачимо істину речей і нам ось-ось являться душі Блаженств, які витримують світіння Діаманта...

Тільтіль. Яка краса!.. Краса!.. Наче влітку!.. Ой, погляньте, до нас ідуть!.. Нас помітили!..

Справді, сади повняться істотами на взір янголів, які наче прокинулися від довгого сну і зграйно плывуть між дерев. Вони вбрані у шати ніжних, м'яких відтінків: вранішньої блакиті, першого цвітіння троянд, іскристої води, бурштинової роси тощо.

Душа Світла. До нас простують кілька ласкавих допитливих Блаженств, які все нам повідають...

Тільтіль. А ти з ними знайома?..

Душа Світла. Так, із усіма. Частенько тут буваю, хоч вони й не знають, хто я...

Тільтіль. Ой, скільки їх, скільки!.. Сходяться зусібч!..

Душа Світла. А колись було значно більше. Товсті Блаженства завдали їм чимало шкоди.

Тільтіль. Хай там як, а їх чимало...

Душа Світла. Ти побачиш іще багатьох, щойно дія Діаманта поширяться на весь Сад... На Землі набагато більше Блаженств, аніж нам здається, однак Люди здебільшого їх не помічають...

Тільтіль. А он малеча!.. Біжімо їм назустріч...

Душа Світла. Не варто. Хто нас цікавить, підійде сам. Нам стане часу зазнайомитися з усіма.

Гурт Маленьких Блаженств, вибігши з гущавини, заходиться сміхом і заводить танок довкола дітей.

Тільтіль. Ой, які гарнющі!.. Хто ж вони та звідки?..

Душа Світла. Це Дитячі Блаженства.

Тільтіль. А можна з ними побалакати?..

Душа Світла. Марна справа. Вони співають, танцюють, сміються, ось тільки не говорять іще...

Тільтіль (*радісінський*). Здоров! Здоров!.. Яке сміхотливе товстєня! А які ж у них щічки, яке вбрання!.. Вони тут усі багаті?..

Душа Світла. Та ні. Тут, як і скрізь, бідних більше, ніж багатих...

Тільтіль. То де ж бідняки?..

Душа Світла. Їх не відрізниш... Блаженство будь-якої дитини вдягнули в усе найкраще, що тільки є на Землі й на небесах.

Тільтіль (*поривається до танцю*). Я теж хочу потанцювати...

Душа Світла. Ніяк не можна. У нас обмаль часу... У них Блакитного Птаха, певне, нема... До того ж, вони поспішають, бачиш?.. Їм також не можна гаяти часу — дитинство таке коротке...

Інша зграйка Блаженств, трохи старших за попередні, вибігає із Саду і, виспівуючи на всі заводи «Вони тут! Вони тут! Вони бачать! Бачать нас!», танцює довкола діток веселу фарандолу. Після танцю Блаженство, яке, схоже, є ватажком гурту, підходить до Тільтіля й ручкається з ним.

Блаженство. Здоров, Тільтілю!..

Тільтіль. Ще один приятель!.. (до Душі Світла) Куди не підеш, скрізь тебе знають... Хто ти?..

Блаженство. А ти не впізнав мене?.. Ладен закластися, що ти не впізнав жодного з нас...

Тільтіль (зніяковіло). Та ні... Не знаю... Не пригадую, щоб ми десь зустрічались...

Блаженство. Чуєте?.. Так я і знало!.. Він ніколи нас не бачив!.. (Всі інші Блаженства заходяться сміхом). Таж, Тільтільчику, ти добре знаєш нас усіх!.. Ми завжди поруч із тобою!.. Імо, п'ємо, прокидаємось, дихаємо, живемо разом!..

Тільтіль. Так, так, авжеж, авжеж... Пригадую... От іще б дізнатися ваші імена...

Блаженство. Зрозуміло... Нічого ти не знаєш... Я — ватажок Блаженств Твого Дому, а це все — Блаженства, які мешкають у ньому...

Тільтіль. То вдома є Блаженства?!

Усі Блаженства заливаються реготом.

Блаженство. Оце так! Ви чули?.. Чи є вдома Блаженства?.. Та дім ними аж роїться, бідолашко!.. Сміємося, співаємо, веселощами відхиляємо стіни, відкидаємо дах... Та все намарне — ти нічого не бачиш, не чуєш... Але, сподіваюся, ще дійдеш розуму... А зараз привітайся з найшанованішими... Як вернешся додому, то й одразу впізнаєш їх, тож по завершенні гарного дня зможеш підбадьорити їх усміхом, добрим словом, адже вони справді гарують з усіх сил, щоби життя в тебе складалось легко й чудово... Почнемо з мене. Я — твій вірний служитель, Блаженство Доброго Здоров'я... Я не найвродливіше з усіх, однак найповажніше. Пізнаватимеш мене?.. А ось Блаженство Чистого Повітря, воно майже прозоре. Ось у сірячині Блаженство Любити Батьків — воно завжди журиться, бо на нього ніколи не зважають... А ось Блаженство Блакитного Неба — природно, вбране у блакить, і Лісове Блаженство, що, певна річ, одягнене

в зелень. Ти бачитимеш їх щораз, як визирнеш у віконце... Ось іще добрі Блаженства Сонячних Днів у діамантовому вбранні та Весни — у коштовних смарагдах...

Тільтіль. І ви такі гарні щодня?..

Блаженство. Авжеж! У кожному домі, де вміють бачити, свято щодня... А надвечір з'являється Блаженство Вечірніх Заграв, багатше від усіх царів світу, за ним приходить Блаженство Бачити Схід Зірок, усе в золоті, мов стародавній ідол... А в негоду об'являється Блаженство Дощу, усіяне перлами, і Блаженство Зимового Вогнища — воно розгортає перед змерзлими долоньками свого теплого пурпурового плаща. Я забув назвати найкраще, щонайясніше між нами — Блаженство Чистих Помислів із родини великих Чистих Радощів, які ви незабаром побачите. Аж ось іще... Та їх тут безліч!.. Ми так ніколи не дійдемо кінця... А треба ж негайно повідомити Великі Радощі. Вони там, угорі, біля небесної Брами, і ще не знають про ваш прихід... Я пошлю по них Блаженство Бігати Босоніж По Росі — воно найпрудкіше... *(Звертається до щойно названого Блаженства, яке підбігає навскоки).* Біжи!..

Цієї миті таке собі Бісеня в чорній сорочині, розштовхуючи всіх і горляючи казна-що, підбігає до Тільтіля й ошаліло гайсає довкруг нього, огріваючи його цілою зливою невідворотних носаків, стусанів і товчеників.

Тільтіль *(ошелешений і геть обурений).* Що то за дикун?..

Блаженство. Еге! Знову Блаженство Бути Нестерпним втекло з печери Лих. Не знаєш, куди його запроторити... Воно тікає звідусіль. Навіть Лиха не хочуть лишити його в себе...

Бісеня й далі, корчачись зі сміху, дає налисників Тільтілю, який даремно борониться. Та раптом шаленця мов язиком злизало.

Тільтіль. Що воно таке? Клепки бракує?..

Душа Світла. Не знаю. Подейкують, і ти іноді буваєш таким самим неслухом. Але треба зараз же дізнатися про Блакитного Птаха. Може, ватажок Домашніх Блаженств знає, де він...

Тільтіль. То де ж?

Блаженство. Він навіть не знає, де Блакитний Птах!..

Усі Домашні Блаженства заливаються реготом.

Тільтіль *(обурений).* Не знаю, так!.. І це геть не смішно!..

Знову регіт.

Блаженство. Гаразд. Не сердься... Та годі вже реготати. Не знає, то й не знає, нема чого кататися зо сміху!.. Він — як і більшість Людей... Та ось Блаженство Бігати Босоніж По Росі простує до нас із Великими Радощами. Справді, високі вродливі створіння на взір янголів, убрані в осяйні сукні, повагом плинуть до них.

Тільтіль. Які красуні!.. А чому вони не сміються?.. Хіба вони нещасливі?..

Душа Світла. Найщасливіші не сміються...

Тільтіль. Хто це?..

Блаженство. Великі Радощі.

Тільтіль. Ти знаєш їх усіх на ймення?

Блаженство. Авжеж. Ми часто бавимось разом. Попереду — Радість Справедливості, вона всміхається, щойно відновлюється якась порушена справедливість. Я ще надто юне — на моїм віку вона жодного разу не всміхалась. За нею — Радість Доброти — найщасливіша, а проте й найсумніша. Їй завжди кортить розрадити Лиха — насилу її стримуємо. Праворуч од неї — Радість Виконаної Праці та Радість Мислити. Далі — Радість Розуміти, яка досі розшукує брата — Блаженство Нічого Не Розуміти...

Тільтіль. Яж бачив її брата!.. Він побіг до Лих із Товстими Блаженствами...

Блаженство. Я було певне — добра з нього не буде! Зле товариство геть його зіпсувало... Та не кажи про це сестрі — вона піде шукати його, й ми втратимо чи не найбільшу Радість... Серед найвищих — також Радість Бачити Прекрасне, яка щодня додає кілька променів до тутешнього світла...

Тільтіль. А ген там, удалині; в золотому захмар'ї — хто це — там, так високо, що не побачиш, навіть як станеш навшпиньки?..

Блаженство. То Велика Радість Любити... Але скільки не старайся, всю ти її не побачиш — іще замалий...

Тільтіль. А ген там, углибині, кого це вгорнено серпанком? Чому вони не підходять?..

Блаженство. То незнані ще Людям Радощі...

Тільтіль. А чому це інші відсахнулись?.. Через нас?..

Блаженство. Вони дають дорогу іншій Радості... Вона, мабуть, найчистіша...

Тільтіль. Хто це?..

Блаженство. А ти хіба досі не впізнав її?.. Придивись пильніше, відкрий очі з усієї душі!.. Вона побачила тебе! Побачила!.. Вона простягає руки і біжить до тебе!.. Це Радість Матері твоєї, Неповторна Радість Материнської Любові...

Інші Радощі, підкликавши Радість Материнської Любові, мовчки відступають перед нею.

Материнська Любов. Тільтілю! І Мітіль!.. То це ви? Чи справді вас я бачу?.. Оце так несподіванка!.. А я сиділа собі однісінька вдома, аж тут ви обоє раптом злітаєте до неба, де сяють радістю душі всіх матерів!.. Та спершу поцілуйте мене, поцілуйте з усією душею!.. Хутчіш до моїх обіймів! На світі немає більшого щастя!.. Тільтілю, чом ти не смієшся?.. А ти, Мітіль?.. Чи ж ви не впізнаєте мамину любов?.. Таж погляньте: хіба ці очі, губи й руки — не мої?..

Тільтіль. Еге ж... Та я не знав... Ти схожа на Маму, тільки значно вродливіша.

Материнська Любов. Авжеж... Адже я не старію... Щодня мене повнить снага, юність, щастя... Кожна ваша усмішка відмолоджує на рік... Вдома цього не видно, але ж тут видно все, все істинне...

Тільтіль (*зачудовано дивиться на неї та цілує*). А з чого зіткана твоя чарівна сукня?.. Із шовку, зі срібла чи з перлів?..

Материнська Любов. Та ні... Вона — з ваших цілунків, поглядів і пестощів... Кожен цілунок влітає в неї сонячного чи місячного променя...

Тільтіль. Дива!.. Я ніколи й гадки не мав, що ти така багатюща. А де ти ховала цю сукню?.. У шафі, ключ од якої в тата?..

Материнська Любов. Та ні, вона завжди на мені, ось тільки її не видно. Коли очі заплющиш, нічого ж не бачиш. Геть усі матері багаті, якщо люблять своїх діток... Немає бідних мам, немає некрасивих чи старих... їхня Любов — найбільша Радість, і то навек. І навіть коли нені здаються сумними, одного лише цілунку досить, аби сльози їхні обернулися на зорі в глибинах віч.

Тільтіль (*вражено дивиться на неї*). Так. Справді, очі в тебе повні зірок. Це мамині очі, але вони ще кращі... І рука твоя, з обручкою... На ній навіть слід опіку з того часу, як ти запалювала лампу... Та рука біліша, а шкіра така ніжна!.. Наче струмінь світла... Хіба ти не працюєш тут, як удома?..

Материнська Любов. Ні-бо, ці руки — мої. Хіба ти не бачив, як вони білішають і світаються, коли пестять тебе?..

Тільтіль. Мамцю! Дивно! І голос ніби твій... А от говориш краще, ніж удома...

Материнська Любов. Вдома надто багато справ і немає часу на розмови... Проте й невимовне можна почути. То після нашої зустрічі ти впізнаватимеш мене, як повернешся завтра до хатки?.. Впізнаватимеш мене і в подертій сукні?..

Тільтіль. Я не хочу вертати... Адже ти тут! Поки ти тут — хочу бути з тобою!..

Материнська Любов. Але ж я й там також... Усі ми там... Хіба є різниця?.. Ти прийшов сюди лише, щоб усвідомити, щоб навчитися бачити мене, як дивитимешся там... Розумієш, Тільтільчику?.. Гадаєш, ми на небі? Але ж небо скрізь, де ми цьомаємось... Немає двох матерів, і в тебе є лише однеєнка... У кожної дитини тільки одна мати, одна навік, і вона завжди найкраща, треба лише добре її пізнати й навчитися дивитись... Але ж яким дивом ти потрапив сюди і як знайшов дорогу?.. Таж Люди шукають її, відколи з'явилися на Землі...

Тільтіль (вказуючи на Душу Світла, яка сором'язливо відійшла вбік). Це вона привела мене...

Материнська Любов. Хто це?..

Тільтіль. Душа Світла.

Материнська Любов. Я бачу її вперше... Чула тільки, що вона дуже добра і щиро любить вас. Але чому вона там зачайлась?.. Вона ніколи не показує обличчя?..

Тільтіль. Та ні, показує. От хіба боїться, аби Блаженства не злякалися, як вона все прояснить...

Материнська Любов. Та хіба ж вона не знає?.. Ми так чекаємо на неї!.. (Підкликає інших Великі Радощі). Ходіть сюди, сестри! Ходіть! Біжіть усі сюди! Нарешті до нас завітала Душа Світла!..

Між Великих Радощів перебіг шепіт. Вони підходять. Чути вигуки: «Душа Світла тут!.. Душа Світла!.. Душа Світла!..»

Радість Розуміти (відсторонює інших і цілує Душу Світла). То ви — Душа Світла? А ми й не знали!.. Ми стільки років, стільки літ чекали вас!.. Впізнаєте мене?.. Я — Радість Розуміти, я стільки шукала вас... Ми дуже щасливі, ось тільки не бачимо далі самих себе...

Радість Справедливості (*теж цілує Душу Світла*). Впізнаєте мене?.. Я — Радість Справедливості, я стільки молилася вам... Ми дуже щасливі, ось тільки не бачимо далі своїх тіней...

Радість Бачити Прекрасне (*і собі цілує Душу Світла*). Впізнаєте мене? Я — Радість Краси, я так вас люблю... Ми дуже щасливі, тільки не бачимо далі своїх мрій...

Радість Розуміти. Бачите, сестро, бачите?.. Не баріться!.. Ми вже досить дужі, вже досить чисті. Відкиньте свій серпанок, за яким сховалася решта істин і блаженств. Погляньте: всі мої сестри стали навколішки. Ви — наша володарка, ви — наша винагорода.

Душа Світла (*щільніше загортається в серпанок*). Сестри, прекрасні сестри мої, я корюся Владарю... Час іще не настав, та колись він проб'є, і я прийду до вас усіх сміливо та ясно!.. Прощавайте! Підведіться. Обніміться, віднайдені сестри мої, і чекаймо зустрічі, вона не забариться...

Материнська Любов (*цілує Душу Світла*). Ви були такі добрі до моїх сердешних діточок...

Душа Світла. Я завжди добра до тих, хто любить душею...

Радість Розуміти (*підходить до Душі Світла*). Нехай останній цілунок закарбується на моєму чолі.

Довгий цілунок. Коли ж вони розходяться та підводять голови, на очах в усіх Радощів бринять сльози.

Тільтіль (*здивований*). Чому ви плачете?.. (*Обводить очима інші Радощі*). А! Ви теж плачете... Чому в усіх сльози на очах?..

Душа Світла. Тихо, дитино моя...

Завіса.

-
- Поясніть, в образах яких Блаженств автор викриває вади суспільства, а в яких утверджує моральні цінності.
 - За допомогою яких художніх деталей створюються символічні образи Блаженств?
-

* * *

Діти опинилися у Царстві Майбуття, де зустрілися з ненародженими малятами, але й там не змогли піймати Блакитного Птаха.

* * *

Д і я ш о с т а
Картина одинадцята
Прощання

На сцені — мур із дверцятами. Досвіток.

Увійходять **Тільтіль**, **Мітіль**, **Душа Світла**, **Хліб**, **Цукор**,
Вогонь і **Молоко**.

Душа Світла. Ти ніколи не вгадаєш, де ми...

Тільтіль. Певно, що ні, Світлонько, я ж не знаю...

Душа Світла. І ти не впізнаєш цього муру і дверцят?..

Тільтіль. Мур — червоний, а дверцята — зелені...

Душа Світла. І це нічого тобі не нагадує?..

Тільтіль. Нагадує, що Час випхав нас за двері.

Душа Світла. Які ж усі дивні уві сні... Своєї руки не впізнають...

Тільтіль. Хто це спить?.. Я?..

Душа Світла. Може, я. Хтозна?.. Таж цей мур — довкола хати, котру ти не раз бачив на своєму віку...

Тільтіль. Хату, яку я бачив не раз?..

Душа Світла. Еге ж, сонько!.. Цю хатку ми покинули одного вечора, рік тому, день до дня...

Тільтіль. Рік тому?.. То це...

Душа Світла. Не кліпай очима, вони в тебе — мов сапфірові гро-ти... Так, це люба хатинка твоїх батьків...

Тільтіль (*підходить до дверцят*). Схоже... Справді... Здається... Ці дверцята... Я впізнаю клямку... Вони там?.. Ми біля мами?.. Мерщій до мами!.. Я хочу зараз же її поцьомати!..

Душа Світла. Хвилинку... Там іще міцно сплять... Не треба зне-нацька їх будити... До того ж хвіртка відчиниться лише тоді, як настане пора...

Тільтіль. Яка ще пора?.. Довго чекати?..

Душа Світла. Ні!.. На жаль!.. Лише кілька хвилин...

Тільтіль. Ти не рада вертати? Що з тобою, Світ- лонько?.. Ти зблід-ла... Чи, бува, не захворіла?..

Душа Світла. Не зважай, моя дитино... Я тільки трішки сумна, бо покину вас...

Тільтіль. Покинеш?..

Душа Світла. Так треба... Мені вже нічого тут робити... Рік збіг, Фея прийде і попросить у тебе Блакитного Птаха...

Тільтіль. Але ж я не маю ніякого Блакитного Птаха!.. Птах Спомину почорнів, Птах Майбуття почервонів, Птахи Ночі повмирали, а Лісового Птаха я так і не впіймав... Хіба я винен, що вони змінюють колір, гинуть чи втікають?.. Фея розлютиться?.. Що вона скаже?..

Душа Світла. Ми зробили, що могли... Мабуть, Блакитного Птаха немає... Або ж він змінює забарвлення, щойно його садиш до клітки...

Тільтіль. А де ж та клітка?

Хліб. Тутечки, пане... Мені доручили її, і я старанно опікувався нею впродовж усієї тривалої та небезпечної мандрівки. Нині мої обов'язки добігають кінця, і я повертаю вам її неушкоджену й добре замкнену, саме таку, якою мені її надано... *(В позі оратора, який бере слово).* А тепер від імені всіх дозволю собі сказати кілька слів...

Вогонь. Він не має слова!

Вода. Тихо!

Хліб. Недоброзичливі кпини нікчемного ворога, заздрісного суперника... *(Підвищує голос)* не завадять мені виконати свій обов'язок до кінця... Отже, від імені всіх...

Вогонь. Тільки не від мого... Я теж маю язика...

Хліб. Отже, від імені всіх, зі стримуваним, але щирим і глибоким зворушенням я прощаюся з цими двома доленосними дітьми, висока місія яких сьогодні добігла кінця. Із невимовною ніжністю, а також із обопільною повагою ми кажемо їм сумовите «Прощайте!»

Тільтіль. Як?.. Ти теж прощаєшся?.. Ти теж нас кидаєш?..

Хліб. Прикро, але так треба... Справді, я вас лишаю... А проте це розставання — позірне... Ви не почуєте тільки мого голосу...

Вогонь. Не велика то втрата!..

Вода. Тихо!..

Хліб *(дуже поважно).* Він мене не обходить... То я казав: ви не почуєте мене, не побачите мене живою... Ваші очі не зрітимуть більше невидимого життя речей... Та я завжди буду тут, у діжі, на дощечці, на столі, біля супу, я, саме я, наслідуюся сказати, — найвірніший і найдавніший друг і співтрапезник Людини...

Вогонь. А хто ж тоді я?..

Душа Світла. Завважте: хвилини збігають, годину от-от проб'є — й ми повернемось у Мовчання... Мерщій цілуйте дітей...

В о г о н ь (*прожогом*). Спершу я! Спершу я!.. (*Обпікає дітей цілунками*).
Прощавайте! Тільтілю! Мітілю!.. Прощавайте, любі дітки... Згадайте мене,
як вам буде треба щось десь підпалити...

М і т і л ь. Ой! Ой!.. Пече!..

Т і л ь т і л ь. Ой! Ой!.. Він обпік мені носа!..

Д у ш а С в і т л а. Слухайте, Вогню, не запалюйтесь аж так!.. Тут вам
не комин...

В о д а. Дурило!..

Х л і б. Нечема!..

В о д а (*відпливає до дітей*). Дітки, поцілую вас якнайніжніше, зовсім
не боляче...

В о г о н ь. Стережіться, бо змокнете!..

В о д а. Я приязна й лагідна, добра до людей...

В о г о н ь. А до потопельників?..

В о д а. Любіть водограї, дослухайтеся до струмків... Я завжди буду
поруч...

В о г о н ь. Усе затопила!..

В о д а. Як сядете ввечері біля джерельця в лісі (а їх тут чимало), спро-
буйте збагнути, що воно силкується сказати... Ні, вже не можу... Мене так
душать сльози, що більше й слова не промовлю...

В о г о н ь. Щось непомітно!..

В о д а. Згадуйте мене, як побачите глечика... Ви стрінете мене й у гла-
дишці, і в поливалці, й у цистерні, і в кранику...

Ц у к о р (*звичайно солодкавий, улесливий*). Як у ваших спогадах ли-
шиться малесеньке місце, згадайте, що моя присутність була вам при-
ємна... Не можу більше й слова мовити... Я маю несльозливу вдачу... Та
й боляче, коли сльози падають на ніжки...

Х л і б. Єзуїте!..

В о г о н ь (*тріскотить*). Льодяничку! Цукерко! Карамелько!..

Т і л ь т і л ь. А де це поділися Тілетта й Тіло?.. Що з ними?..

Цієї ж миті чути верещання Киці.

М і т і л ь. То Тілетта... Плаче!.. Їй роблять боляче!..

Прожогом забігає розпатлана, настовбурчена **К и ц я**, одяг їй потріпано,
до щоби вона притулила хустку, начеб їй болять зуби. Вона відфиркується
від **П с а**; той крок у крок женеться за нею і пригощає її стусанами, тов-
чениками та копняками.

Пес (*б'є Кицю*). Ось тобі!.. Мало?.. Ще хочеш?.. Ось! Ось! Ось!..

Душа Світла, Тільтіль і Мітіль (*підбігають до них, аби розборонити*). Тіло!.. Чи ти сказився?.. Отакої!.. Геть!.. Кинь!.. Де ви таке бачили?.. Стривай! Стривай!..

Кицю та Пса відтягують одне від одного.

Душа Світла. Що таке?.. Що сталося?..

Киця (*схлипує й утирає сльози*). Все він, ваша Світлосте... Він мене вилаяв, насипав гвіздків у юшку, смикав за хвіст, побив мене, а я... я ж нічогісінько лихого йому не зробила, нічого, нічого!..

Пес (*перекривлює її*). Анічогісінько!.. Бідолашко!.. (*Стиха, сукаючи її дулі*). А все-таки маєш, і добре маєш, і ще матимеш!..

Мітіль (*обіймає Кицю*). Тілетто! Небого моя!.. Скажи мені, де тобі болить... Поплачемо разом...

Душа Світла (*суворо до Пса*). Ваша поведінка неприпустима, до того ж показали нам це сумне видовище в таку журну хвилину... Ми ось-ось маємо розстатися з нашими бідними дітками...

Пес (*одразу ж принишк*). Розстатися з нашими бідними дітками?..

Душа Світла. Так, ось-ось проб'є годину, що про неї йшлося... Ми повернемось у Мовчання. Не зможемо вже з ними розмовляти...

Пес (*раптом завив із розпачу, кидається до дітей, бурхливо й гучно пестить їх*). Ні! Ні!.. Я не хочу!.. Не хочу!.. Я завжди розмовлятиму!.. Ти мене зрозумієш тепер, боженьку, еге ж?.. Так! Так! Так!.. Ми все казати-мемо одне одному!.. А я буду слухатись... Навчуся читати, писати, грати в доміно!.. Буду такий охайний, що ну!.. Нічого більше з кухні не вкраду... А хочеш — я щось чудне втну?.. Хочеш, поцілую Кицю?..

Мітіль (*до Киці*). А ти, Тілетто?.. Нічого не маєш сказати?..

Киця (*зверхня й загадково*). Я люблю вас обох, як ви на те заслуговуєте.

Душа Світла. Тепер моя черга поцілувати вас наостанок, дітоньки мої...

Тільтіль і Мітіль (*вчепилися за сукню Душі Світла*). Ні! Ні! Ні! Світлонько!.. Залишайся з нами!.. Татко погодиться... Ми розкажемо матусі, яка ти була до нас добра...

Душа Світла. Жаль! Не можу... Ці двері замкнуті для нас... Я мушу вас покинути.

Тільтіль. Куди ж це ти підеш сама?

Душа Світла. Недалеко, дітоньки мої... Туди, до країни Мовчання Речей.

Тільтіль. Ні! Ні! Я не хочу... Ми підемо з тобою... Я скажу мамі...

Душа Світла. Не плачте, малята, любі... Я не маю голосу, як вода, я маю лише ясність, якої Людям не чути... Та я пильную їх довіку... Згадуйте мене — я промовлятиму до вас у кожному місячному промені, з кожної засвіченої лампи, у кожній ясній і добрій думці вашої душі...

За муrom б'є восьму.

Чуєте? Б'є годину!.. Прощавайте!.. Відчиняються двері!.. Заходьте, заходьте, заходьте!..

Душа Світла підводить дітей до дверцят. Хвіртка відчиняється й зачинається за ними. Хліб крадькома втирає сльози, умиті слізьми Цукор, Вода та інші швиденько вибігають і зникають за лаштунками. Звідти долинає тільки виття Пса. Якусь мить на сцені порожньо, а тоді декорація з дверцятами розсувається, і за нею відкривається остання картина.

Картина дванадцята

Прокидання

Ті самі декорації, що й у першій картині, але стіни і вся обстановка хатки стали набагато веселіші, радісніші, свіжіші. Денне світло проміниться в усі шпарки замкнених віконниць.

У глибині сцени, праворуч, міцно сплять у ліжечках **Тільтіль** і **Мітіль**. **Киця**, **Пес** і **Речі** лежать на своїх місцях, як і перед приходом Феї. Входить **Мати Тіль**.

Мати Тіль (*удає сердиту*). Ледацюжки, вставайте! Вставайте!.. Чи вам не сором?.. Вже восьму пробило, сонце зійшло над лісом!.. Господи! Оце так сплять! Так сплять!.. (*Нахиляється й цілує дітей*). Рум'яненькі... Тільтіль пахне лавандою, а Мітіль — конваліями... (*Знову цілує їх*). Яка ж то радість — діти!.. А проте не можна їм спати до полудня... Виростуть ледащами... Та й, подекують, що це зле для здоров'я... (*Легесенько термосить Тільтіля*). Гов, Тільтілю! Тільтілю!..

Тільтіль. Що?.. Світлонько?.. Де вона? Ні, ні, не йди...

Мати Тіль. Світлонько?.. Авжеж, воно тут... І давно... Ясно, як у полудень, хоч віконниці й замкнено... Стривай, от зараз відчиню... (*Прочиняє*

віконниці, й сліпуча денна яса заливає кімнату). Ось! Ось!.. Що з тобою?.. Наче повилазило...

Тільтіль (протирає очі). Мамо! Мамо!.. Це ти!..

Мати Тіль. Я... Авжеж... А ти ж гадав, хто?..

Тільтіль. Це ти... Еге ж, ти!..

Мати Тіль. Еге ж, я... За ніч не змінилася... Що це ти на мене так зачудовано дивишся?.. Носа мені скосило, чи що?..

Тільтіль. А! Як добре знову бачити тебе!.. Я ж так давно, так давно... Дай-но я тебе розцілую!.. Зараз же!.. Ще! Ще! Ще!.. А це моє ліжечко?.. То я вдома!..

Мати Тіль. Та що з тобою?.. Не прокинувся ще?.. Хоч не захворів?.. Ану, покажи язика!.. Мерщій уставай і вдягайся...

Тільтіль. Ти диви! Я в сорочці...

Мати Тіль. Та звісно. Вдягни штанці й курточку... Ось вони, на стільці...

Тільтіль. Невже я так от і мандрував?..

Мати Тіль. Куди це ти мандрував?..

Тільтіль. Таж торік...

Мати Тіль. Торік?..

Тільтіль. Еге ж!.. На Різдво, як я пішов...

Мати Тіль. Ти пішов?.. Та ти з кімнати не виходив... Учора звечора тебе вклала, а сьогодні зранку розбудила... Тобі щось наснилося?..

Тільтіль. Та ти не розумієш!.. Торік, як я пішов із Мітіль, Феєю та Душею Світла (Душа Світла така добра!) та з Цукром, Водою й Вогнем — вони весь час билися... Ти не сердися?.. Ти не дуже сумувала?.. А що сказав татусь?.. Я не міг відмовити... Я залишив вам папірця з поясненням...

Мати Тіль. Що ти верзеш?.. Або спиш, або нездужаєш... (Жартома дає йому ляпанця). Ану, прокидайся!.. То що, тобі краще?..

Тільтіль. Ні, мамо, запевняю тебе... То ти ще спиш...

Мати Тіль. Як це — я сплю?.. Та я встала ще о шостій... Все поробила, запалила вогонь...

Тільтіль. То спитай у Мітіль, як мені не віриш... Еге ж?.. Було ж нам пригод!..

Мати Тіль. Як це, в Мітіль?.. Що це?..

Тільтіль. Вона була зі мною... Ми бачили дідуса з бабусею...

Мати Тіль (дедалі більше губиться). Дідуса з бабусею?..

Тіль тіль. Авжеж, у Країні Спомину... На нашім шляху... Вони померли, але почуваються добре... Бабуся спекла нам смачного сливового пирога... А ще бачили братиків: Робера, Жана з дзигію, Мадлен, П'єретту, Полін та Рикетту...

Мі тіль. Рикетта ще навкарачки лазить...

Тіль тіль. А в Полін досі на носі прищик...

Мі тіль. Ми й тебе бачили вчора вчора...

Мати Тіль. Вчора вчора?.. Це ось не дивно: я ж вас учора спати вкладала...

Тіль тіль. Та ні, ні, в Садах Блаженств, ти була значно вродливіша, хоч і схожа на себе...

Мати Тіль. У Садах Блаженств?.. Та я там і не була ніколи...

Тіль тіль (*милується нею, цілує*). Так, там ти була вродливіша, та я тебе більше люблю таку...

Мі тіль (*і собі цілує її*). Я теж! Теж!..

Мати Тіль (*розчулена, але стурбована не на жарт*). Господи!.. Що ж це їм поробилось?.. Я втрачу їх, як і інших!.. (*Не чується з жаху. Кличе*). Татку Тіль! Татку Тіль!.. Ходіть сюди! Малі занедужали!..

Увіходить спокійнісінький Батько Тіль із сокирою в руках.

Батько Тіль. І що тут таке?..

Тіль тіль і Мі тіль (*радо підбігають до тата й цілують його*). А ось татусь!.. Татку!.. Здоров, татку!.. Ти добре працював цього року?..

Батько Тіль. Та що з тобою?.. Що сталося?.. Вони наче й здорові... Мають нічогенький вигляд...

Мати Тіль (*схлипуючи*). Не вір вигляду... Буде, як і з іншими... Вони теж мали здоровий вигляд, аж поки Господь їх не забрав... Не розумію, що з ними... Звечора вклала їх спати, а на ранок, як прокинулись, так оце й скоїлось... Бозна-що верзуть, про якусь мандрівку... Бачили Душу Світла, дідуса з бабусею, що вмерли й добре почуваються...

Тіль тіль. Тільки ось дідусь шкандибає на милиці...

Мі тіль. А в бабусі досі ревматизм...

Мати Тіль. Чуєш?.. Біжи чимдуж по лікаря!..

Батько Тіль. Та ні, ні... Вони ж іще живі... А там побачимо...

Стукають у двері.

Заходьте!

Входить старенька **Сусідка**, схожа на Фею з першої дії. Вона шкандибає, спираючись на костур.

Сусідка. Христос народився! Доброго здоров'я!

Тільтіль. Та це ж Фея Бериліона!

Сусідка. Прийшла оце попросити у вас вогню на святкову юшку... Така зрання холоднеча... Здоровенькі були, дітки! Як ся маєте?..

Тільтіль. Пані Феє Бериліоно, я не знайшов Блакитного Птаха...

Сусідка. Що це він каже?..

Мати Тіль. Ой, і не питайтесь, пані Берленго... Бозна-що верзуть... Як ото прокинулись, то й завели такої... Мабуть, із'їли щось несвіже...

Сусідка. То ти хіба не впізнаєш мене, Тільтілю?.. Це ж я, тітонька Берленго, твоя сусідонька...

Тільтіль. Так, пані... Ви — Фея Бериліона... Ви не гніваєтесь?..

Сусідка. Бери... Як?

Тільтіль. Бериліона.

Сусідка. Берленго, ти хотів сказати «Берленго», еге ж?..

Тільтіль. Бериліона чи Берленго, то вже як собі хочете, пані... Та Мітіль усе знає...

Мати Тіль. Найгірше, що й Мітіль — тієї ж...

Батько Тіль. Дарма! Дарма!.. Минеться. От я їм дам кілька стусанів, то...

Сусідка. Не варто, це вже зайве... Я знаю таке — їм щось намарилося... Як вони спали, на них упав місячний промінь — тільки й того... З моєю хворою онукою таке часто коїться...

Мати Тіль. До речі, як ведеться вашій онуці?..

Сусідка. Всяко. Вже й підвестись не може... Лікар каже, що то нерви... А я знаю, що б їй допомогло... Сьогодні знову мене просила на Різдво собі... Оце ж забрала собі в голову...

Мати Тіль. Так, знаю, того Тільтілевого птаха... То як, Тільтілю, даси ти його врешті-решт отій небозі?..

Тільтіль. Що, мамо?..

Мати Тіль. Свого птаха... Нащо він тобі здався?.. Ти й не глянеш на нього... А дівчинка так давно за ним побивається!..

Тільтіль. Авжеж, авжеж, мого птаха... Де ж це він?.. А! Ось клітка!.. Мітіль, поглянь: он клітка!.. Та, що її ніс Хліб... Так, так, та сама... Та в ній тільки один птах... Чи він з'їв другого?.. Стривай!.. Таж... він блакитний!.. То це моя горлиця!.. Але вона блакитніша, ніж тоді, як ми пішли. То це ж і є той Блакитний Птах, що ми його шукали!.. Ми так далеко ходили, а він був тут!.. Дива, та й годі!.. Мітіль, бачиш птаха?.. Що б то Душа Світла

сказала?.. Зніму клітку... *(Стає на стільця, знімає клітку й передає Сусідці)*.
Ось, пані Берленго!.. Він іще не досить блакитний, та ще поблакитнішає,
ось побачите... Хутенько віднесіть його онучці...

Сусідка. Що?.. Справді?.. Ти мені його віддаси зараз і задарма?..
Боже! От уже ж вона зрадіє!.. Дай хоч я тебе поцьомаю!.. *(Цілує Тільтіля)*
Біжу!.. Біжу!..

Тільтіль. Так! Так! Біжіть чимскоріш... Деякі птахи змінюють колір...

Сусідка. Я повернуся й переловім вам, що вона скаже...

Іде.

Тільтіль *(довго роззирається довкола)*. Тату! Мамо! Що ви зробили з господею?.. Вона та сама, та значно краща...

Батько Тіль. Як це, «краща»?..

Тільтіль. А так: її пофарбували, оновили, все світиться, все чисте...
Торік було не так...

Батько Тіль. Торік?..

Тільтіль *(підбіг до вікна)*. А он ліс!.. Величезний! Красень!.. Мов новий!.. Яке ж то щастя!.. *(Зазирає до діжі)*. А де Хліб?.. Диви, лежить собі тихенько... А ось Тіло!.. Здоров, Тіло!.. Тіло!.. Добре ти бився!.. Пам'ятаєш, у лісі?..

Мітіль. А Тилетта! Впізнала мене, а от сказати нічого не може.

Тільтіль. Пане Хлібцю... *(Намацавши лоба)*. Ти диви, Діамант зник! Хто це забрав мого зеленого капелюшка?.. Та нехай собі!.. Мені він тепер ні до чого... А! Вогонь!.. Добра душа!.. Весело шипить, хоче налякати Воду... *(Підбігає до крана)*. А Вода?.. Здорова будь, Водице!.. Що вона каже?.. Все щось говорить, от тільки я її більше не розумію...

Мітіль. Я не бачу Цукру...

Тільтіль. Боже, яке то щастя, яке то щастя!..

Мітіль. Яке щастя!..

Мати Тіль. І чого це вони отак гасають?..

Батько Тіль. Не переймайся... Хай собі... Бавляться в щастя...

Тільтіль. Мені найбільше подобалася Душа Світла... А де лампа?.. Можна, я її засвічу?.. *(Роззирається довкола)*. Господи, яке ж тут усе гарне!.. Який я радий!..

Стукіт у двері.

Батько Тіль. Заходьте!..

Увіходить **Сусідка**. За руку вона веде надзвичайно вродливу **Дівчинку-білявку**, а та тримає в рученнях Тільтілеву горлицю.

Сусідка. Бачите, яке диво!..

Мати Тіль. Неймовірно!.. Вона ходить?..

Сусідка. Ходить!.. Де там! Бігає, танцює, літає!.. Тільки побачила птаха, тут-таки плигнула до вікна, щоб у світлі роздивитися, чи це Тільтілева горлиця... А тоді — пурх! — надвір, мов янголя... Ледве встигла за нею...

Тільтіль (*підходить до Дівчинки, зачарований*). О! Вона така схожа на Душу Світла!..

Мітіль. Вона значно менша...

Тільтіль. Еге ж!.. Та вона ще підросе...

Сусідка. Що вони кажуть?.. їм не минулося?..

Мати Тіль. Іде на краще. Минеться... Поснідають — та й по всьому...

Сусідка (*підштовхує Дівчинку до Тільтіля*). Ну ж бо, моя люба, подякуй Тільтілеві...

Тільтіль чомусь соромиться її й задкує.

Мати Тіль. Що тобі діється, Тільтілю?.. Боїшся дівчинки?.. Ну ж бо, поцілуй її... Добре поцілуй... Краще... Звичайно ти завзятіший!.. Ну ж бо, ще раз!.. Та що з тобою сталося?.. Ось-ось заплачеш...

Тільтіль незграбно цілує Дівчинку, а потому мовчки стовбичить біля неї.

Вони довго роздивляються одне одного.

Тільтіль (*гладячи птаха по голівці*). Він досить блакитний?..

Дівчинка. Так, так, я дуже рада...

Тільтіль. Але я бачив блакитніших... Геть-чисто блакитних... Та чого я тільки не робив — їх не зловити.

Дівчинка. Байдуже, цей теж гарний.

Тільтіль. Ти його нагодувала?..

Дівчинка. Ще ні... А що він їсть?

Тільтіль. Все: зернята, хліб, кукурудзу, коників...

Дівчинка. А як він їсть, як?

Тільтіль. Дзьобом. Побачиш, от я тобі зараз покажу...

Хоче взяти птаха з рук Дівчинки. Вона інстинктивно противиться, і горлиця, скориставшись із непевності її рухів, виривається й відлітає.

Дівчинка (*крик розпачу*). Бабусю! Він полетів!..

Дівчинка заходиться плачем.

Тільтіль. Нехай... Не плач... Я його знову впіймаю... (*Виходить на авансцену і звертається до глядачів*). Якщо знайдете птаха, чи не могли б Ви повернути його нам?.. Він нам потрібен, аби стати щасливими, згодом...

Завіса.

(*Переклад Д. Чистяка*)

-
- Простежте динаміку почуттів у сцені прощання. Які художні засоби використовує при цьому автор?
 - Які поради дають речі дітям? Поміркуйте, з якими проблемами вони пов'язані.
 - Поміркуйте, чому батьки не зрозуміли дітей.
 - Прокоментуйте фінал п'єси. До якого висновку дійшли діти? У чому полягає його символічний смисл?
-

ПІДСУМУЙТЕ ПРОЧИТАНЕ

- Доведіть, що п'єса М. Метерлінка належить до символізму.
 - Поясніть, у чому полягає новаторство театру М. Метерлінка.
 - Поміркуйте, які традиції відобразилися у драмі М. Метерлінка «Блакитний Птах».
 - Які проблеми порушує драматург у своєму творі?
 - Поясніть, які символічні образи створено у драмі і який символічний смисл у них втілено.
 - Поміркуйте, що уособлює Блакитний Птах у драмі М. Метерлінка.
 - Які риси дітей розкриті у драмі М. Метерлінка? Поміркуйте, чи змінилися діти під час подорожі, чи ні.
-